

पुनर्वापरामध्ये सभ्य कामाला प्रोत्साहन देण्यासाठी धोरणात्मक मार्गदर्शक तत्त्वे

डिसेंबर २०२५ मध्ये, आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेने (ILO) स्वीकारले [पुनर्वापर क्षेत्रात सन्मानजनक कामाला प्रोत्साहन देण्यासाठी धोरणात्मक मार्गदर्शक तत्त्वे](#) मे २०२५ मध्ये झालेल्या तज्ज्ञांच्या बैठकीदरम्यान सरकार, कामगार आणि मालक यांच्यात वाटाघाटी झालेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार, इंटरनॅशनल अलायन्स ऑफ वेस्ट पिकर्स (IAWP) ने या वाटाघाटीमध्ये भाग घेतला आणि WIEGO सोबत मिळून, मार्गदर्शक तत्त्वांमधील कचरा वेचकांसाठी अत्यंत महत्त्वाचे असलेले विभाग आणि विषय यांची रूपरेषा देणारा हा दस्तऐवज तयार केला.

<p>१. खालील वर्णकांचा वापर करून कचरा वेचणाऱ्यांच्या संदर्भाचे मॅपिंग करणे:</p> <ul style="list-style-type: none">· मध्येअॅस्ट पिकर्स· आरपुनर्वापर करणारे कामगार· मीअनौपचारिक अर्थव्यवस्था / अनौपचारिक कामगार· अनौपचारिक पुनर्वापर कामगार· एमवार्षिक कचरा वेचणे· सीसहकारी संस्था / सामाजिक आणि एकता अर्थव्यवस्था (जेव्हा कचरा वेचणाऱ्यांचा स्पष्टपणे उल्लेख केला जातो)		
थेट उद्धरण	कचरा वेचणाऱ्यांचा संदर्भ देणारी श्रेणी	पूरक विश्लेषण
<p>परिच्छेद ६</p> <p>आज पुनर्वापरामध्ये अर्थव्यवस्थेच्या सर्व क्षेत्रांमधील अत्यंत भिन्न आणि विविध प्रकारच्या क्रियांचा समावेश होतो, हाताने कचरा वेचणेकचऱ्याचे संकलन आणि पुनर्प्राप्तीपासून ते औषधनिर्माण उद्योगातील डिजिटल-सक्षम औद्योगिक सहजीवनापर्यंत.”</p>	<p>हाताने कचरा वेचण्याचा स्पष्ट उल्लेख.</p>	<p>कचरा वेचणे हे पुनर्वापराच्या कामाचा एक अविभाज्य आणि वैध प्रकार आहे, केवळ एक दुय्यम किंवा गौण कार्य नाही, हे स्थापित करते.</p> <p>अनौपचारिक, हस्तनिर्मित पुनर्वापराला क्षेत्राच्या व्याख्येमध्येच स्थान देते.</p>

<p>परिच्छेद ८</p> <p>जरी पुनर्वापर पर्यावरणीय उद्दिष्टांमध्ये योगदान देऊ शकत असला तरी, काही पुनर्वापर उपक्रमांमुळे पर्यावरणाचे प्रदूषण होऊ शकते आणि पुनर्वापर क्षेत्रातील अनेक उद्योग आणि कामगार असुरक्षित वातावरणात काम करतात.संरचनात्मक अनौपचारिकतेच्या अटीअनेकदा वाईट कामाच्या परिस्थितीत असल्यामुळे, ते हरित आणि सन्मानजनक नोकऱ्यांसाठीची आपली पूर्ण क्षमता आणि आकांक्षा साकार करू शकत नाहीत.”</p>	<p>संरचनात्मक अनौपचारिकतेच्या परिस्थितीत काम करणारे पुनर्वापर कामगार.</p>	<p>अनौपचारिकता ही वैयक्तिक अपयश नसून एक संरचनात्मक स्थिती आहे, याचे स्पष्ट निदान.</p> <p>कचरा वेचकांना आणि अनौपचारिक पुनर्वापर करणाऱ्यांना थेट अर्ज करा.</p>
<p>परिच्छेद १०- “सामाजिक न्यायाला चालना देणे, ज्यामध्ये कामाच्या ठिकाणी मूलभूत तत्त्वे आणि हक्कांचे संरक्षण आणि अंमलबजावणी यांचा समावेश आहे, हे पुनर्वापर उपक्रमांमध्ये आणि कार्यामध्ये गुंतलेल्या कामगारांना त्यांचे ध्येय साध्य करता यावे हे सुनिश्चित करण्यासाठी महत्त्वाचे आहे.”उपजीविकाआणि समानता, स्वातंत्र्य, सुरक्षितता, आरोग्य, सामाजिक सुरक्षा आणि सन्मानाच्या परिस्थितीत आपली कामे पार पाडतील.”</p>		
<p>परिच्छेद १२</p> <p>ही मार्गदर्शक तत्त्वे प्रादेशिक, राष्ट्रीय, स्थानिक आणि क्षेत्रीय स्तरांवर, औपचारिक आणि अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील, सार्वजनिक किंवा खाजगीरित्या चालवल्या जाणाऱ्या सर्व पुनर्वापर प्रक्रियांना लागू होण्याचा हेतू आहे.</p>	<p>अनौपचारिक अर्थव्यवस्था (स्पष्ट).</p>	<p>कोणताही संदिग्धता दूर करते: अनौपचारिक पुनर्वापराचे काम पूर्णपणे मार्गदर्शक तत्त्वांच्या कक्षेत येते.</p>

<p>परिच्छेद १३</p> <p>जरी पुनर्वापर मूल्य साखळ्यांमध्ये अनौपचारिक आणि औपचारिक पुनर्वापर उपक्रम एकत्र अस्तित्वात असले आणि एकमेकांशी निगडित असले तरी, ही धोरणात्मक मार्गदर्शक तत्त्वे अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील पुनर्वापर उद्योग आणि कामगारांना विशेष लक्ष देऊन तयार करण्यात आली आहेत. हे केवळ त्यांच्या मोठ्या संख्येमुळेच नाही, तर सामाजिक न्याय प्रस्थापित करण्याच्या आणि कोणीही मागे राहणार नाही हे सुनिश्चित करण्याच्या आयएलओ (ILO) आणि उर्वरित संयुक्त राष्ट्र प्रणालीच्या आदेशामुळे देखील आहे.</p>	<p>अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील कामगार (स्पष्ट प्राधान्य)</p>	<p>संपूर्ण दस्तऐवजामध्ये कचरा वेचकांसाठी हा सर्वात मजबूत राजकीय आधार आहे.</p> <p>सकारात्मक प्राधान्यक्रम प्रस्थापित करते, तटस्थ समावेश नव्हे.</p>
<p>परिच्छेद १५</p> <p>“ही धोरणात्मक मार्गदर्शक तत्त्वे खालील व्यक्तींच्या वापरासाठी आहेत: “...पुनर्वापर कामगार आणि त्यांचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या कामगार संघटना; सामाजिक आणि एकता अर्थव्यवस्थेतील संस्था, ज्यामध्ये सहकारी संस्था आणि पुनर्वापर कामगारांच्या इतर संघटनांचा समावेश आहे...”</p>	<p>पुनर्वापर कामगार</p> <p>सहकारी संस्था / सामाजिक उपक्रम (स्पष्ट, कामगारांशी संबंधित)</p>	<p>सहकारी संस्था आणि लघु व मध्यम उद्योग संस्थांना केवळ उद्योग म्हणून नव्हे, तर पुनर्वापर कामगारांच्या संघटना म्हणून स्पष्टपणे मान्यता देते.</p> <p>यामध्ये कचरा वेचक सहकारी संस्था आणि संघटनांचा थेट समावेश आहे.</p>
<p>परिच्छेद १६(अ)</p> <p>राष्ट्रीय कायदे आणि नियम स्वीकारणे, त्यांची टप्प्याटप्प्याने अंमलबजावणी करणे आणि ते लागू करणे, तसेच कामाच्या ठिकाणी असलेली मूलभूत तत्त्वे व हक्क आणि मान्यताप्राप्त आयएलओ (ILO) अधिवेशने व प्रोटोकॉल पुनर्वापर क्षेत्रातील सर्व कामगारांचे संरक्षण करतील आणि</p>	<p>पुनर्वापर करणारे कामगार (सार्वत्रिक).</p>	<p>हे स्थापित करते की सर्व पुनर्वापर कामगार, त्यांच्या रोजगाराच्या स्थितीची पर्वा न करता, हक्कधारक आहेत.</p> <p>यात अनौपचारिक कामगार आणि कचरा वेचणारे यांचा अप्रत्यक्षपणे समावेश आहे.</p>

त्यांना लागू होतील हे सुनिश्चित करणे, हे सरकारांचे कर्तव्य आहे....		
<p>परिच्छेद ६७</p> <p>अनौपचारिकता ही कायद्याच्या अंमलबजावणीसाठी, शाश्वत, उत्पादक आणि कार्यक्षम उद्योगांच्या वाढीसाठी, तसेच कचरा वेचणारे आणि इतर अनौपचारिक कामगारांच्या उपजीविकेत व कामाच्या परिस्थितीत सुधारणा करण्यासाठी एक मोठे आव्हान उभे करते., आणि कामाच्या ठिकाणी त्यांच्या हक्कांची जाणीव आणि सर्वांसाठी सामाजिक संरक्षण.</p>	<p>कचरा वेचणारे (अश्लील)</p> <p>अनौपचारिक कामगार (स्पष्ट)</p>	<p>कचरा वेचकांना एक विशिष्ट उपगट म्हणून पुष्टी देते अनौपचारिक पुनर्वापर कामगारांमध्ये</p> <p>औपचारिकीकरणाची गरज प्रस्थापित झाली आहे, ज्यामध्ये सर्वांसाठी सामाजिक संरक्षणाचा समावेश आहे.</p>
<p>परिच्छेद ६७ (पुढे चालू)</p> <p>अनौपचारिक पुनर्वापर कामगारांमध्ये महिला, तरुण, स्थलांतरित आणि श्रम बाजारात वंचित असलेल्या कामगारांच्या इतर श्रेणींचे प्रमाण अधिक आहे."</p>	<p>अनौपचारिक पुनर्वापर कामगार (स्पष्ट).</p>	<p>कचरा वेचकांसाठी लिंग- आणि समावेशन-संवेदनशील दृष्टिकोनांना समर्थन देते.</p> <p>असुरक्षिततेवर आधारित प्राधान्यक्रमाला बळकटी देते.</p>
<p>परिच्छेद १२२</p> <p>अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील पुनर्चक्रणाचे एक सामान्य वैशिष्ट्य म्हणजे, संबंधित कामगार आणि ज्यांच्यासाठी ते काम करतात त्या मालकामध्ये थेट रोजगाराच्या संबंधाचा अभाव असतो.</p>	<p>अनौपचारिक पुनर्वापर कामगार (अप्रत्यक्ष).</p>	<p>बहुसंख्य कचरा वेचकांच्या रोजगाराच्या वास्तवाचे अचूक वर्णन करते.</p> <p>अनुकूलित संरक्षण आणि नियमनाची आवश्यकता असलेला संदर्भ तयार करतो किंवा सुचवतो.</p>

<p>परिच्छेद १२६</p> <p>पुनर्वापर कामगारांसाठी, काही मूल्य साखळ्यांमधील पुनर्वापर कामाची अनियमितता, कमी उत्पन्न किंवा कामाची आवश्यकता यांसारख्या घटकांमुळे कामाचे तास जास्त असू शकतात. काही कचरा वेचणारे रात्री काम करतात., तर अनेक जण एकटे आणि विलगपणे काम करतात.”</p>	<p>कचरा वेचणारे (अश्लील)</p>	<p>कचरा वेचणाऱ्यांच्या विशिष्ट कामाच्या परिस्थितीची थेट दखल घेणे.</p> <p>व्यावसायिक आरोग्य आणि सुरक्षितता (OSH), कामाचे तास आणि संरक्षणासंबंधी नंतरच्या तरतुदी.</p>
--	------------------------------	---

<p>२. मॅपिंग विभाग: सहकारी संस्था आणि सामाजिक व एकता अर्थव्यवस्था</p>		
<p>परिच्छेद ४४</p> <p>सहकारी संस्था आणि इतर सामाजिक व एकतावादी अर्थव्यवस्था संस्था सन्मानजनक कामाला प्रोत्साहन देण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावतात आणि त्यांनी अनेक देशांतील पुनर्वापर कामगारांच्या राहणीमानात व कामाच्या परिस्थितीत सुधारणा केली आहे, विशेषतः अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील अशा कामगारांच्या, जे सन्मानजनक कामाच्या सर्वात गंभीर तुटवड्याला बळी पडतात. सामाजिक आणि एकतावादी अर्थव्यवस्था संस्था अशा मूल्यांचा संच आचरणात आणतात, जी त्यांच्या कार्यप्रणालीचा अविभाज्य भाग आहेत आणि जी लोक व पृथ्वीची काळजी, समानता व निष्पक्षता, परस्परावलंबन, स्वशासन, पारदर्शकता व उत्तरदायित्व, तसेच सन्मानजनक काम आणि</p>	<p>पुनर्वापर कामगार</p> <p>अनौपचारिक अर्थव्यवस्था</p> <p>सहकारी संस्था / एस.एस.ई. (स्पष्ट)</p>	<p>ते थेटपणे मान्य करते की: १) सहकारी संस्था राहणीमान आणि कामाच्या परिस्थितीत सुधारणा करतात; २) त्यांचा प्रभाव विशेषतः अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील असुरक्षित कामगारांसाठी महत्त्वाचा आहे.</p> <p>या परिच्छेदात संघटित कचरा वेचकांच्या सहकारी संस्थांचा निःसंदिग्धपणे समावेश होतो.</p>

<p>उपजीविका प्राप्त करण्याशी सुसंगत आहेत.</p>		
<p>परिच्छेद ४७(क) सरकारांनी, मालक आणि कामगार संघटनांशी सल्लामसलत करून, पुढील गोष्टी कराव्यात: ... (c) सामाजिक आणि एकता अर्थव्यवस्थेतील पुनर्चक्रण संस्थांना राष्ट्रीय कायदा आणि प्रथेनुसार तसेच इतर प्रकारच्या उद्योगांना दिल्या जाणाऱ्या अटीपेक्षा कमी अनुकूल नसलेल्या अटींवर वागणूक देऊन समान संधी सुनिश्चित करणे.”</p>	<p>सहकारी संस्था / एस.एस.ई. पुनर्वापर करणाऱ्या संस्था (स्पष्ट)</p>	<p>पुनर्चक्रणामध्ये सामाजिक आणि सामाजिक उपक्रम संस्थांसोबत भेदभाव केला जाऊ नये, हे मान्य करते. कचरा वेचक सहकारी संस्थांना खालील गोष्टींपासून स्पष्टपणे संरक्षण देते: १) एकाधिकारशाही खाजगीकरण, २) नियामक पक्षपात, ३) असमान बोली.</p>
<p>परिच्छेद ४८(क) नियोक्त्यांच्या संघटनांनी खालील गोष्टी कराव्यात: (c) सामाजिक आणि एकता अर्थव्यवस्थेतील संस्थांना अशा व्यावसायिक नेटवर्क आणि भागीदारांपर्यंत पोहोचण्यास मदत करण्याचा विचार करावा, जे त्यांच्या विकासात योगदान देऊ शकतील, त्यांची व्यावसायिक क्षमता, उद्योजकीय आणि व्यवस्थापकीय क्षमता वाढवू शकतील, त्यांची उत्पादकता आणि स्पर्धात्मकता मजबूत करू शकतील, तसेच त्यांना आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठा आणि संस्थात्मक निधी मिळवणे सुलभ करू शकतील.”</p>	<p>पुनर्वापराच्या (अस्पष्ट) संदर्भातील सामाजिक आणि एकता अर्थव्यवस्थेचे घटक (स्पष्ट), ज्यामध्ये सामाजिक आणि एकता अर्थव्यवस्थेअंतर्गत (अस्पष्ट) तयार झालेल्या कचरा वेचक संघटनांचा समावेश आहे.</p>	<p>सामाजिक आणि एकता अर्थव्यवस्थेतील घटकांना (कचरा वेचक सहकारी संस्थांसह) 1) बाजारपेठा, 2) भांडवल आणि 3) नेटवर्क मिळवण्याच्या बाबतीत येणाऱ्या संरचनात्मक अडथळ्यांना मान्यता देते. यामुळे विशिष्ट सहाय्य धोरणांची गरज वैध ठरते.</p>

<p>परिच्छेद १५२ (फ)</p> <p>सरकारांनी हे केले पाहिजे: (...) (फ) शिफारस क्रमांक १९३ मध्ये दिलेल्या मार्गदर्शनानुसार, सहकारी संस्था आणि इतर सामाजिक व एकता अर्थव्यवस्था संस्थांच्या निर्मिती आणि कामकाजावर नियंत्रण ठेवणाऱ्या कायदेशीर आणि प्रशासकीय चौकटीच्या बाबतीत समान संधी निर्माण करून, त्यांच्या स्थापनेला आणि वाढीला प्रोत्साहन देणे. विविध पुनर्चक्रीकरण मूल्य साखळ्या आणि कार्यामधील उद्योजक, मालक आणि कामगारांना सामाजिक व एकता अर्थव्यवस्था संस्था आणि महिला व युवकांच्या नेतृत्वाखालील संघटना आणि नेटवर्कसह इतर सदस्यत्व-आधारित संस्थांसारख्या औपचारिक संघटनांमध्ये संघटित होण्यासाठी सक्षम केल्याने, औद्योगिक संबंधांमध्ये प्रभावीपणे सहभागी होण्याची त्यांची क्षमता वाढू शकते आणि सुधारित उत्पादकता, कामाची परिस्थिती व सन्मानजनक कामासाठी योगदान मिळू शकते.”</p>	<p>सहकारी संस्था / लघु व मध्यम उद्योग संस्था / औपचारिक संघटना / इतर सदस्यत्व-आधारित संघटना (स्पष्ट)</p> <p>पुनर्वापर करणारे कामगार (अप्रत्यक्ष, जोरदार)</p> <p>अनौपचारिक कामगार (अप्रत्यक्ष)</p>	<p>ते सामूहिक संघटनेला खालील गोष्टींसाठी एक साधन म्हणून स्पष्टपणे मान्यता देते: १) कामाच्या परिस्थितीत सुधारणा करणे, २) कामगार संबंधांमध्ये सहभागी होणे, ३) उत्पादकता वाढवणे.</p> <p>यामध्ये, विशेषतः लघु आणि मध्यम उद्योगांमध्ये (SSE) आणि तरुण व महिलांवर विशेष लक्ष केंद्रित करून, “संघटन” साठी अनुकूल आणि त्याला प्रोत्साहन देणाऱ्या नियामक चौकटीची गरज स्पष्टपणे मान्य करण्यात आली आहे.</p>
--	--	--

<p>परिच्छेद २३(i)</p> <p>सरकारांनी हे केले पाहिजे:</p> <p>(i) कचरा व्यवस्थापन आणि पुनर्वापर क्षेत्रात सन्मानजनक रोजगाराच्या संधी वाढवण्यासाठी सार्वजनिक खरेदीचा लाभ घेणे, ज्यामध्ये सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग (MSMEs), सहकारी संस्था आणि इतर सामाजिक व एकता अर्थव्यवस्थेतील संस्थांना निविदा प्रक्रियेत सहभागी होण्यासाठी सहाय्य प्रदान करणे समाविष्ट आहे..."</p>	<p>सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग (MSMEs) आणि सहकारी संस्था आणि इतर सामाजिक आणि एकता अर्थव्यवस्था संस्था (स्पष्ट)</p>	<p>सर्वसमावेशक सार्वजनिक खरेदीस सक्षम करते.</p> <p>महानगरपालिकांच्या पुनर्वापर प्रणालीमध्ये कचरा वेचक सहकारी संस्थांचा समावेश करण्यासाठी थेट आधार.</p> <p>हे विशेषतः लघु आणि मध्यम उद्योगांमध्ये (SSE) 'संघटने'साठी अनुकूल आणि तिला प्रोत्साहन देणाऱ्या नियामक चौकटीची गरज स्पष्टपणे मान्य करते. सार्वजनिक 'निविदा आणि कंत्राट' करण्याचा मार्ग सुचवते.</p>
---	--	--

<p>३. मॅपिंग विभाग: औपचारिकीकरण</p>		
<p>परिच्छेद ६५</p> <p>औपचारिकीकरण म्हणजे कामगार आणि आर्थिक घटक – ज्यामध्ये उद्योग, उद्योजक आणि कुटुंबे यांचा समावेश आहे – यांच्या सर्व आर्थिक क्रियाकलापांना कायद्याने आणि व्यवहारात औपचारिक व्यवस्थांद्वारे पुरेसे संरक्षित केले जाईल याची खात्री करणे.</p>	<p>कामगार (सर्वसाधारण)</p> <p>अनौपचारिक अर्थव्यवस्था (अंतर्निहित)</p>	<p>त्यामध्ये कुटुंबे आणि उद्योजक यांचा स्पष्टपणे समावेश आहे, ज्या श्रेणीमध्ये स्वयंरोजगार करणारे कचरा वेचणारे येतात.</p>

<p>परिच्छेद ६६</p> <p>पुनर्वापर आणि चक्रीय अर्थव्यवस्थेच्या इतर टप्प्यांमध्ये, विशेषतः कमी उत्पन्न असलेल्या देशांमधील शहरांमध्ये आणि त्यांच्या आसपास, अनौपचारिक रोजगाराचे प्रमाण वाढलेले आहे. कमी सार्वजनिक खर्च, दर्जेदार सार्वजनिक सेवांची अपुरी तरतूद आणि त्या सेवांपर्यंत मर्यादित पोहोच, ही अनौपचारिकतेची प्रमुख कारणे आहेत; त्याचबरोबर उद्योगांची कमी उत्पादकता आणि नियमांचे पालन करण्यातील आव्हाने हीदेखील कारणीभूत ठरतात. शिक्षणाची कमी पातळी, तसेच भेदभाव, गरिबी, आर्थिक संसाधने, वित्तपुरवठा आणि मालमत्ता यांपासून वंचित राहणे आणि संघटनशक्तीचा अभाव यांसारखे सूक्ष्म स्तरावरील घटकदेखील कामगारांना अनौपचारिक कामाकडे ढकलू शकतात.</p>	<p>अनौपचारिक रोजगार</p> <p>पुनर्वापर करणारे कामगार (अप्रत्यक्ष)</p>	<p>हे अनौपचारिकतेला क्षेत्राचे एक संरचनात्मक वैशिष्ट्य म्हणून मांडते, विसंगती म्हणून नाही.</p> <p>यात अनौपचारिक शहरी पुनर्वापराच्या ठराविक परिस्थितीचे वर्णन आहे, जिथे कचरा वेचणारे आढळतात.</p> <p>अनौपचारिकतेवर मात करण्यासाठी संघटन करण्याच्या महत्त्वावर भर दिला आहे.</p>
---	---	--

<p>परिच्छेद ६७</p> <p>अनौपचारिकता ही कायद्याच्या अंमलबजावणीसाठी, शाश्वत, उत्पादक आणि कार्यक्षम उद्योगांच्या वाढीसाठी, कचरा वेचणारे आणि इतर अनौपचारिक कामगारांच्या उपजीविकेत व कामाच्या परिस्थितीत सुधारणा करण्यासाठी, तसेच त्यांच्या कामाच्या ठिकाणच्या हक्कांची आणि सर्वांसाठी सामाजिक संरक्षणाची पूर्तता करण्यासाठी एक मोठे आव्हान उभे करते. अनौपचारिक पुनर्वापर कामगारांमध्ये महिला, तरुण, स्थलांतरित आणि श्रम बाजारात वंचित असलेल्या कामगारांच्या इतर श्रेणींचे प्रमाण अधिक आहे.</p>	<p>कचरा वेचणारे (अश्लील)</p> <p>अनौपचारिक कामगार</p> <p>अनौपचारिक पुनर्वापर कामगार</p>	<p>ते कचरा वेचकांना स्पष्टपणे 1) अनौपचारिकतेमुळे प्रभावित व्यक्ती, 2) श्रम आणि सामाजिक संरक्षण हक्कांचे धारक म्हणून मान्यता देते. 3) ते अनौपचारिकतेला संरचनात्मक विषमतेची जोडते.</p>
<p>परिच्छेद ६७ (पुढे चालू)</p> <p>म्हणूनच, एकात्मिक धोरणात्मक दृष्टिकोनांद्वारे पुनर्वापराचे औपचारिकीकरण करणे, हे सर्वांसाठी पर्यावरणदृष्ट्या शाश्वत अर्थव्यवस्था आणि समाजांमध्ये सर्वसमावेशक व न्यायपूर्ण संक्रमण सुनिश्चित करण्यासाठी, आणि सन्मानजनक रोजगारांच्या निर्मितीसाठी चक्रीय अर्थव्यवस्थेकरिता अत्यंत महत्त्वाचे आहे.</p>	<p>पुनर्वापर करणारे कामगार (अप्रत्यक्ष)</p> <p>कचरा वेचणारे (अप्रत्यक्ष)</p>	<p>औपचारिकीकरण हे न्यायपूर्ण संक्रमणासाठी एक अट म्हणून सादर केले जाते, शिक्षा म्हणून नव्हे.</p> <p>याचा अर्थ असा आहे की पर्यावरणीय स्थित्यंतरामध्ये कचरा वेचणाऱ्यांचा समावेश असला पाहिजे, त्यांना विस्थापित करता कामा नये.</p>

<p>पान ५० – परिच्छेद ६८ (अ-ब)</p> <p>सरकारांनी, मालक आणि कामगार संघटनांशी सल्लामसलत करून, पुढील गोष्टी कराव्यात:</p> <p>(अ) मनुष्यबळ आणि आर्थिक घटकांवरील आकडेवारी गोळा करून, कायदेशीर आणि धोरणात्मक चौकट व कार्यपद्धतीचा आढावा घेऊन, आणि पुनर्चक्रणातील सन्मानजनक कामाच्या कमतरतेचा विचार करून, अनौपचारिकतेची वैशिष्ट्ये आणि चालक घटकांचे सखोल मूल्यांकन करणे;</p> <p>(ब) पुनर्चक्रणीकरणामध्ये औपचारिक अर्थव्यवस्थेकडे संक्रमण सुलभ करण्यासाठी एक एकात्मिक धोरण आराखडा विकसित करणे आणि त्याची अंमलबजावणी करणे, तसेच धोरणे व प्रोत्साहन स्थापित करणे, ... ज्यामध्ये विविध घटकांचा विचार केला जाईल आणि जे अनौपचारिकतेच्या संदर्भ-विशिष्ट कारकांनुसार तयार केलेले असेल.”</p>	<p>अनौपचारिक अर्थव्यवस्था</p> <p>पुनर्वापर करणारे कामगार (अप्रत्यक्ष)</p>	<p>औपचारिकीकरण हे एक शिक्षा म्हणून नव्हे, तर प्रोत्साहनांची गरज असलेल्या न्याय्य संक्रमासाठीची एक अट म्हणून सादर केले जाते.</p> <p>याचा अर्थ असा आहे की पर्यावरणीय स्थित्यंतरामध्ये कचरा वेचणाऱ्यांचा समावेश असला पाहिजे, त्यांना विस्थापित करता कामा नये.</p>
--	---	--

<p>परिच्छेद ६८ (फ-ह)</p> <p>सरकारांनी ... हे केले पाहिजे: (फ) राष्ट्रीय कायदे आणि नियमांचे पालन करण्यास प्रोत्साहन देण्यासाठी व्यावसायिक सुरक्षा आणि आरोग्य (OSH) आणि कामगार तपासणी व यंत्रणा बळकट करणे, पुनर्वापरातील रोजगार संबंधांची मान्यता आणि अंमलबजावणी अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेलाही लागू होईल हे सुनिश्चित करणे, आणि कामगार तपासणीचा अधिकार व क्षमता वाढवून त्यात लघु आणि मध्यम उद्योग (SSE) संस्था, अनौपचारिक आणि अनौपचारिक क्षेत्रांचा समावेश करणे; (g) मालक आणि कामगार यांना संघटित होण्याचा आणि सामूहिक वाटाघाटी करण्याचा त्यांचा हक्क बजावण्यासाठी पोषक वातावरण निर्माण करणे; (h) औपचारिक अर्थव्यवस्थेकडे संक्रमण करण्याच्या धोरणांची रचना आणि अंमलबजावणी करताना सामाजिक संवादाला प्रोत्साहन देणे.”</p>	<p>अनौपचारिक अर्थव्यवस्था</p> <p>पुनर्वापर कामगार</p> <p>SSE संस्था (स्पष्ट)</p>	<p>ते औपचारिकीकरणाला संघटन आणि सामाजिक संवादाशी जोडते.</p> <p>हे स्पष्टपणे कामगार तपासणी आणि व्यावसायिक सुरक्षा व आरोग्य (OSH) अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेला लागू करते, परंतु ज्या संदर्भामध्ये अनौपचारिक रोजगार संस्था कार्यरत असतात ते संदर्भ, कामगार मानकांचे पालन करण्यातील अडचण आणि काही अनौपचारिक कामगारांच्या संदर्भात कामगार तपासणीतील अडचण याकडे दुर्लक्ष करते.</p>
<p>परिच्छेद ६८(i)</p> <p>पुनर्वापर क्षेत्रातील सर्व कामगारांना पुरेसे सामाजिक संरक्षण उपलब्ध करून देणे आणि राष्ट्रीय परिस्थिती लक्षात घेऊन, सामाजिक संरक्षण प्रणाली अधिक टिकाऊ, सर्वसमावेशक आणि प्रभावी बनवणे. औपचारिकीकरण धोरणांचे प्रवर्तक</p>	<p>पुनर्वापर कामगार</p> <p>अनौपचारिक कामगार (अप्रत्यक्ष)</p>	<p>औपचारिकीकरण हे सामाजिक संरक्षणाच्या आधी येत नाही: ते एकमेकांना बळकट करतात.</p> <p>अनौपचारिक कचरा वेचकांचा सामाजिक संरक्षणाचा हक्क बळकट करा.</p>

<p>४. सामाजिक संरक्षण, कामाची परिस्थिती, व्यावसायिक सुरक्षा आणि आरोग्य (OSH) आणि हिंसाचार यांवरील मॅपिंग विभाग.</p>		
<p>परिच्छेद ६८(i)</p> <p>शासनांनी, मालक आणि कामगार संघटनांशी सल्लामसलत करून,</p> <p>पुनर्वापर क्षेत्रातील सर्व कामगारांना पुरेसे सामाजिक संरक्षण उपलब्ध करून द्यावे आणि राष्ट्रीय परिस्थिती लक्षात घेऊन सामाजिक संरक्षण प्रणाली अधिक टिकाऊ, सर्वसमावेशक व प्रभावी बनवावी.</p>	<p>पुनर्वापरातील सर्व कामगार (स्पष्ट)</p>	<p>यावरून हे सिद्ध होते की सामाजिक संरक्षण यावर अवलंबून नाही औपचारिक रोजगार...</p> <p>हे कचरा वेचणारे, स्वयंरोजगार करणारे कामगार आणि सहकारी संस्थेच्या सदस्यांना थेट लागू होते.</p>
<p>परिच्छेद १३८. पुनर्वापर क्षेत्रात कल्याण आणि सुस्थितीच्या सुविधांची तरतूद मोठ्या प्रमाणात बदलते, परंतु मोठ्या आस्थापनांमधील औपचारिक रोजगारात असलेल्या कामगारांची परिस्थिती, अनौपचारिक उद्योगांतील आणि रस्त्यांवर व कचराभूमीवर स्वयंरोजगार करणाऱ्या कामगारांपेक्षा सामान्यतः चांगली असते, जिथे अनेकदा सुविधा अस्तित्वातच नसतात. पुनर्वापर क्षेत्रातील बहुतेक अनौपचारिक कामगारांना पुरेशा कल्याण आणि सुस्थितीच्या सुविधा उपलब्ध नसतात. काही पुनर्वापर कामगारांसाठी, राहणीमान आणि कामाची परिस्थिती अविभाज्य असतात.</p>	<p>अनौपचारिक उद्योगांमधील कामगार आणि रस्त्यांवर व कचराभूमीवर स्वयंरोजगार करणारे मजूर (स्पष्ट)</p>	<p>यात कचरा वेचणाऱ्यांची परिस्थिती आणि कामाची स्थिती यांचे वर्णन करणाऱ्या विविध श्रेणींचा आढावा घेतला जातो.</p>

<p>परिच्छेद १२२</p> <p>अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील पुनर्चक्रणाचे एक सामान्य वैशिष्ट्य म्हणजे, संबंधित कामगार आणि ज्यांच्यासाठी ते काम करतात त्या मालकामध्ये थेट रोजगाराच्या संबंधाचा अभाव असतो.</p>	<p>अनौपचारिक अर्थव्यवस्था (स्पष्ट)</p>	<p>कचरा वेचणाऱ्यांच्या प्रचलित श्रम पद्धतीचे अचूक वर्णन करते.</p> <p>वेतनावर आधारित नसलेल्या सामाजिक संरक्षण पद्धतींची गरज अप्रत्यक्षपणे सिद्ध करते.</p>
<p>परिच्छेद १२६</p> <p>पुनर्वापर कामगारांसाठी, काही मूल्य साखळ्यांमधील पुनर्वापर कामाची अनियमितता, कमी उत्पन्न किंवा कामाच्या स्वरूपामुळे कामाचे तास जास्त असू शकतात. काही कचरा वेचणारे रात्री काम करतात, तर बरेच जण एकटे आणि एकांतात काम करतात.</p>	<p>कचरा वेचणारे (अश्लील)</p>	<p>व्यावसायिक आरोग्य आणि सुरक्षा (OSH) नियमांचा अभाव असलेल्या विशिष्ट परिस्थितींची मजकूराद्वारे ओळख: रात्रीचे काम, किंवा प्रमाणित नसलेल्या वेळेत काम, एकांत, अनियमित कामाचे तास.</p> <p>“विशेष” नियामक आणि संरक्षक उपाययोजनांचे समर्थन करण्यासाठी थेट आधार.</p>
<p>परिच्छेद १११</p> <p>शासनांनी, कर्मचारी संघटनांशी सल्लामसलत करून, पुढील गोष्टी कराव्यात:</p> <p>(ब) राष्ट्रीय व्यावसायिक सुरक्षा आणि आरोग्य (OSH) धोरणे, कार्यक्रम आणि प्रणाली स्थापित करणे किंवा बळकट करणे, जे राष्ट्रीयत्व, वय, लिंग, अपंगत्व किंवा इतर स्थितीचा विचार न करता, पुनर्वापर करणाऱ्या सर्व कामगारांना संरक्षण प्रदान करतील.</p> <p>(i) सर्व कचरा आणि पुनर्वापर कामगारांसाठी पुरेशा व्यावसायिक सुरक्षा आणि आरोग्य (OSH) सेवांची तरतूद सुनिश्चित करणे.</p>	<p>सर्व कामगार पुनर्वापर करत आहेत (स्पष्ट)</p> <p>सर्व कचरा आणि पुनर्वापर कामगार (स्पष्ट)</p>	<p>ते राज्याच्या प्रदान करण्याच्या जबाबदारीला बळकटी देते.</p>

<p>परिच्छेद १४३</p> <p>पुनर्वापर कामगारांमध्ये, कचराभूमीवर आणि रस्त्यांवर काम करणारे असंघटित आणि अनौपचारिक कचरा वेचक हे विशेषतः कायदा अंमलबजावणी अधिकारी, खाजगी सुरक्षा कंपनी आणि गुन्हेगारी गटाकडून होणाऱ्या हिंसाचार आणि छळाला बळी पडतात.</p>	<p>कचरा वेचणारे (अश्लील)</p> <p>अनौपचारिक कामगार (स्पष्ट)</p>	<p>संरचनात्मक हिंसेची थेट ओळख.</p> <p>यात संस्थात्मक आणि पोलीस हिंसाचाराचा समावेश आहे.</p> <p>मानवाधिकार संरक्षणासाठी भक्कम नियामक आधार.</p>
<p>परिच्छेद १४३ (पुढे चालू)</p> <p>काम करत असताना त्यांना अटक, साहित्याची जप्ती, लैंगिक छळ आणि इतर प्रकारच्या गैरवर्तनाचा सामना करावा लागू शकतो.</p>	<p>कचरा वेचणारे (अश्लील)</p>	<p>कचरा वेचक चळवळींनी ऐतिहासिकदृष्ट्या निषेध केलेल्या विशिष्ट प्रथांना मान्यता देते.</p>

<p>५. सामाजिक संवाद आणि त्रिपक्षीयता विभागाचे मॅपिंग</p>		
<p>कलम ५ चा सुरुवातीचा परिच्छेद</p> <p>पुनर्वापर आणि चक्रीय अर्थव्यवस्थेमधील सन्मानजनक कामाच्या मार्गावर एकमत घडवण्यासाठी सामाजिक संवाद अत्यंत महत्वाचा आहे. सामाजिक संवादाला चालना देण्यासाठी, पुनर्वापरामध्ये सन्मानजनक कामाला प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि व्यापक चक्रीय अर्थव्यवस्थेकडे न्यायपूर्ण संक्रमण सुनिश्चित करण्यासाठी, मजबूत, स्वतंत्र आणि प्रभावी कामगार प्रशासन व तपासणी</p>	<p>पुनर्वापर करणारे कामगार (अप्रत्यक्ष)</p>	<p>पुनर्वापर क्षेत्राला आयएलओच्या पारंपरिक त्रिपक्षीय चौकटीत समाविष्ट करते. (सर्व प्रकारच्या वाटाघाटी)</p> <p>कचरा वेचक संघटनांना संस्थात्मक प्रक्रियांमध्ये समाविष्ट करण्याचा वैचारिक आधार: सन्मानजनक कामाच्या अस्तित्वासाठी सामाजिक संवाद ही एक पूर्वअट आहे.</p>

<p>यंत्रणा, तसेच मालक आणि कामगार संघटना ही एक पूर्वअट आहे.</p>		
<p>परिच्छेद ७३. "...उद्योग, स्थानिक, क्षेत्रीय आणि राष्ट्रीय स्तरांवर सामूहिक वाटाघाटींसहित सामाजिक संवाद, हा संक्रमणामुळे निर्माण झालेल्या संधींचे मूल्यांकन करण्यासाठी आणि आव्हाने सोडवण्यासाठी महत्वाचा आहे, तसेच पुनर्वापर क्षेत्रात सन्मानजनक कामाला प्रोत्साहन देण्यासाठी धोरणात्मक मार्गदर्शक तत्त्वे तयार करणे आवश्यक आहे, जेणेकरून त्याचे व्यवस्थापन अधिक चांगल्या प्रकारे होईल आणि ते सर्वांच्या फायद्याचे ठरेल..."</p>		<p>यात अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील कामगारांसह पुनर्वापर कामगारांचा समावेश आहे, कारण ते उद्योग, स्थानिक, क्षेत्रीय आणि राष्ट्रीय स्तरावरील सामाजिक संवादाला मान्यता देते, जे पुनर्वापर प्रणालींच्या बहुस्तरीय संरचनेचे प्रतिबिंब आहे, जिथे हे कामगार काम करतात आणि संघटित होतात.</p> <p>संक्रमणाचे व्यवस्थापन करण्यासाठी सामाजिक संवाद (सामूहिक वाटाघाटींसह) महत्वाचा आहे हे अधोरेखित करून, हे स्थापित केले आहे की, पुनर्वापर क्षेत्रातील कामगारांच्या, ज्यात अनौपचारिक क्षेत्रातील कामगारांचाही समावेश आहे, त्यांच्या उपजीविकेवर परिणाम करणाऱ्या धोरणांना आकार देण्यात सक्रिय सहभाग आणि आवाज असल्याशिवाय पुनर्वापर क्षेत्रात सन्मानजनक काम साध्य होऊ शकत नाही.</p>
<p>परिच्छेद १५१</p> <p>पुनर्वापराच्या सामाजिक संवादात पुनर्वापर कामगारांच्या प्रतिनिधी संघटना, ज्यामध्ये अनौपचारिक क्षेत्रातील पुनर्वापर कामगारांच्या संघटनांचाही समावेश आहे, तसेच मालकांच्या संघटना आणि सरकारे यांचा समावेश असावा.</p>	<p>पुनर्वापर करणारे कामगार (स्पष्ट)</p> <p>अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील पुनर्वापर कामगारांच्या संघटनांचा समावेश आहे (स्पष्ट)</p>	<p>अनौपचारिक कचरा वेचक संघटनांना थेट मान्यता.</p> <p>सहकारी संस्था, संघटना आणि नेटवर्क यांना सामाजिक संवादातील घटक म्हणून कायदेशीर मान्यता देते.</p> <p>विस्तारतेत्रिपक्षीयतेची व्याप्ती औपचारिक रोजगाराच्या पलीकडे.</p>

<p>परिच्छेद १६१. शासनांनी, मालक आणि कामगार संघटनांशी सल्लामसलत करून, पुढील गोष्टी कराव्यात: (फ) कामगार प्रशासन सेवांमध्ये कामगारांच्या सर्व श्रेणींचा समावेश होईल आणि सामूहिक कामगार संबंध व सन्मानजनक कामाच्या संदर्भात त्यांच्या विशिष्ट गरजा पुरेशा प्रमाणात पूर्ण केल्या जातील, हे सुनिश्चित करण्यासाठी धोरणांमध्ये बदल आणि पुनर्रचना करावी. यामध्ये अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील कामगारांना त्यांच्या औपचारिकीकरणास आणि रोजगाराच्या अमानक स्वरूपांना पाठिंबा देण्यासाठी सेवांचा टप्प्याटप्प्याने विस्तार करणे, तसेच मालक आणि कामगारांच्या सर्वात प्रतिनिधिक संघटनांसोबत सामाजिक संवादाची क्षमता बळकट करणे यांचा समावेश आहे.</p>	<p>अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील कामगार (स्पष्ट)</p>	<p>हे स्थापित करते की कामगार प्रशासन सेवांमध्ये कामगारांच्या सर्व श्रेणींचा समावेश असला पाहिजे, ज्यामध्ये अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील आणि गैर-मानक रोजगाराच्या स्वरूपातील कामगारांचा स्पष्टपणे समावेश आहे.</p> <p>या कामगारांची विशिष्ट वस्तुस्थिती आणि गरजा पूर्ण करण्यासाठी धोरणांमध्ये बदल करण्याची आणि त्यांची पुनर्रचना करण्याची गरज ओळखून, एकसमान नियामक दृष्टिकोन लादण्याऐवजी पुरोगामी औपचारिकीकरणास पाठिंबा देण्यात यावा.</p> <p>सर्वात प्रतिनिधिक कामगार संघटनांसोबत सामाजिक संवाद अधिक दृढ करण्याच्या जबाबदारीला बळकटी देते, आणि त्याद्वारे अनौपचारिक पुनर्वापर कामगारांच्या संघटनांना सन्मानजनक कामाच्या शोधात संस्थात्मक मध्यस्थ म्हणून कायदेशीर मान्यता देते.</p>
<p>परिच्छेद १०६ शासनांनी, मालक आणि कामगार संघटनांशी सल्लामसलत करून, पुढील गोष्टी कराव्यात:</p> <p>सी) हे सुनिश्चित करणे की पुनर्वापराशी संबंधित सामाजिक संवाद आणि इतर सल्लामसलत प्रक्रिया असुरक्षित आणि धोक्यात असलेल्या गटांच्या सहभागास समर्थन देतील, आणि सर्वात प्रतिनिधिक नियोक्ता आणि कामगार संघटनांच्या माध्यमातून धोक्यात असलेल्या गटांची</p>	<p>असुरक्षित आणि धोक्यात असलेले गट (अप्रत्यक्षपणे कचरा वेचणारे)</p> <p>सर्वात प्रतिनिधिक [...] कामगार संघटना</p>	<p>यामध्ये असे बंधनकारक आहे की, पुनर्वापराच्या क्षेत्रातील सामाजिक संवादात केवळ प्रस्थापित औपचारिक घटकांचाच नव्हे, तर असुरक्षित आणि जोखमीच्या गटांचाही सक्रियपणे समावेश असला पाहिजे.</p> <p>यात हे मान्य केले आहे की, सहभागासाठी केवळ औपचारिक आमंत्रण पुरेसे नाही, तर क्षमता बांधणीची आवश्यकता आहे.</p> <p>हे सर्वात प्रतिनिधिक कामगार संघटनांमार्फत सहभागाला दिशा</p>

<p>प्रभावीपणे सहभागी होण्याची क्षमता बळकट करतील;</p>		<p>देते, ज्यामुळे अनौपचारिक पुनर्वापर कामगारांच्या संघटनांची संस्थात्मक वैधता बळकट होते.</p>
<p>परिच्छेद १५२. शासनांनी, मालक आणि कामगार संघटनांशी सल्लामसलत करून, पुढील गोष्टी कराव्यात:</p> <p>अ. या मार्गदर्शक तत्वांमध्ये समाविष्ट असलेल्या शिफारशींची अंमलबजावणी करताना, धोरण निर्मितीपासून ते अंमलबजावणी आणि मूल्यमापनापर्यंतच्या सर्व टप्प्यांवर आणि जागतिक, प्रादेशिक, राष्ट्रीय, क्षेत्रीय व स्थानिक स्तरापासून ते उद्योग स्तरापर्यंतच्या सर्व पातळ्यांवर सामाजिक संवादाला सक्रियपणे प्रोत्साहन द्यावे आणि त्यात सहभागी व्हावे...</p>	<p>)</p>	<p>कचरा वेचणाऱ्यांसाठी आणि त्यांच्या संघटनांसाठी हे अत्यंत समर्पक आहे, कारण ते पुनर्वापराची व्याप्ती आणि तो प्रादेशिक पातळीवर संघटित असतो ही वस्तुस्थिती ओळखते.</p> <p>त्यामुळे नगरपालिका स्तरावर आणि क्षेत्रीय कचरा व्यवस्थापन प्रक्रियांमध्ये सहभाग घेणे शक्य होते.</p>
<p>परिच्छेद १५२. (ब) पुनर्चक्रीकरण क्षेत्रातील मालक आणि कामगार संघटनांची स्थापना, वाढ आणि प्रभावी कार्यप्रणालीला प्रोत्साहन देण्यासाठी, तसेच सामाजिक-आर्थिक विकास आणि पर्यावरणीय शाश्वतता व चक्रीय अर्थव्यवस्थेकडे न्याय्य संक्रमणामध्ये त्यांचा सहभाग आणि योगदान सुनिश्चित करण्यासाठी एकात्मिक धोरणे विकसित करणे आणि त्यांची अंमलबजावणी करणे. या धोरणांनी पुनर्चक्रीकरणाच्या विशिष्ट आव्हानांना प्रतिसाद दिला पाहिजे आणि बाह्यस्रोत, तात्पुरते व स्थलांतरित कामगार, तसेच पुनर्चक्रीकरण क्षेत्रातील मालक आणि कामगार</p>	<p>संस्था [...] पुनर्वापर क्षेत्रातील कामगार (अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील कामगारांसहित)</p> <p>पुनर्वापराच्या क्षेत्रातील मालक आणि कामगारांच्या संघटना (स्पष्ट)</p>	<p>हे सरकारांना केवळ मान्यता देण्यापुरते मर्यादित न ठेवता, पुनर्चक्रीकरण क्षेत्रातील मालक आणि कामगार संघटनांच्या निर्मिती, वाढ आणि प्रभावी कार्यासाठी सक्रियपणे पाठिंबा देण्याचे बंधनकारक करते.</p> <p>हे या संस्थांना थेट सहभागी आवाज, सामाजिक-आर्थिक विकास आणि पर्यावरणीय शाश्वतता व चक्रीय अर्थव्यवस्थेकडे होणाऱ्या न्यायपूर्ण संक्रमणाशी जोडते.</p> <p>पुनर्वापर क्षेत्राची विशिष्ट वैशिष्ट्ये ओळखून, त्यातील विशिष्ट संरचनात्मक</p>

<p>संघटनांच्या कायदेशीर व व्यावहारिक परिणामांचा पूर्णपणे विचार केला पाहिजे.</p>		<p>आव्हानांना सामोरे जाण्यासाठी धोरणांची आवश्यकता आहे.</p> <p>यात बाह्यस्रोतांद्वारे, तात्पुरत्या आणि स्थलांतरित कामगारांच्या कायदेशीर आणि व्यावहारिक परिणामांचा स्पष्टपणे विचार केला जातो, तसेच मानक रोजगार संबंधांच्या पलीकडे संरक्षणाचा विस्तार केला जातो.</p> <p>हे संक्रमण आणि विकास धोरणे ठरवण्यात प्रमुख घटक म्हणून पुनर्वापर करणाऱ्या कामगार संघटनांच्या संस्थात्मक वैधतेला बळकटी देते.</p>
<p>(ई) नवीन सामाजिक संवाद यंत्रणा स्थापन करणे, किंवा विद्यमान यंत्रणा बळकट करणे आणि मालक व कामगार संघटना सर्व स्तरांवर सामाजिक संवादात खऱ्या अर्थाने सहभागी होतील हे सुनिश्चित करण्यासाठी योग्य उपाययोजना करणे.</p> <p>अशा कृतीमध्ये हे सुनिश्चित करणे समाविष्ट आहे की, मालक आणि कामगार केवळ त्यांच्या स्वतःच्या पसंतीच्या संस्थांमार्फत बाह्यतः सुरु केलेल्या प्रस्तावांमध्ये योगदान देऊ शकतील इतकेच नाही, तर ते सक्रियपणे सहभागी होऊ शकतील आणि त्यांच्या सामाजिक-आर्थिक परिस्थितीला आकार देणारे उपाय, कार्यक्रम आणि उपक्रम प्रस्तावित करू शकतील. सहभाग केवळ सल्लामसलतीपुरता मर्यादित नसावा आणि त्यामुळे पुनर्वापर कामगारांद्वारे व त्यांच्यासाठी असलेल्या उपक्रमांची ठोस मालकी निर्माण झाली पाहिजे.</p>	<p>कामगार संघटना (अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील कामगारांच्या संघटनांसह)</p>	<p>यासाठी सरकारांनी केवळ प्रतिकात्मक सहभागाच्या पलीकडे जाऊन, सर्व स्तरांवरील सामाजिक संवादात मालक आणि कामगार संघटनांचा खरा सहभाग सुनिश्चित करणे आवश्यक आहे.</p> <p>हे यावर जोर देते की पुनर्वापर कामगारांनी केवळ बाह्यतः तयार केलेल्या प्रस्तावांना प्रतिसाद देऊ नये, तर धोरणे, कार्यक्रम आणि उपक्रमांना सक्रियपणे आकार देऊन खरी मालकी सुनिश्चित करावी.</p> <p>हे सर्वसमावेशक सहभागाला प्रोत्साहन देते, तसेच निर्णयप्रक्रिया आणि वाटाघाटींच्या प्रक्रियेत महिला व तरुणांच्या सहभागास स्पष्टपणे प्रोत्साहित करते.</p>

<p>वाटाघाटी आणि इतर निर्णय घेणाऱ्या संस्था व प्रक्रियांमध्ये महिला आणि तरुणांच्या सहभागास देखील प्रोत्साहन दिले पाहिजे;</p>		
<p>केवळ संक्रमणावर विभागांचे मॅपिंग करणे</p>		
<p>विभाग २.९ शीर्षक: रोजगार-समृद्ध चक्रीय अर्थव्यवस्थेकडे एक न्यायपूर्ण संक्रमण...</p> <p>परिच्छेद ६९. एक न्यायपूर्ण संक्रमण हे सन्मानजनक रोजगाराच्या संधी निर्माण करून, असमानता कमी करून आणि कोणालाही मागे न सोडता, सर्वसमावेशक पद्धतीने हवामान आणि पर्यावरणीय कृतीच्या सामाजिक व आर्थिक संधींना जास्तीत जास्त वाढवते.</p>	<p>कोणालाही मागे न सोडता (अनौपचारिक क्षेत्रातील कामगारांसहित)</p>	<p>"रोजगार-समृद्ध" ही संकल्पना अत्यंत महत्वाची आहे, कारण ती चक्रीय अर्थव्यवस्थेला सन्मानजनक रोजगाराच्या संधी निर्माण करणारी यंत्रणा म्हणून मांडते. याचा अर्थ असा की, पर्यावरणीय संक्रमणाने कचरा वेचणाऱ्यांच्या सध्याच्या नोकऱ्या नाहीशा न करता, उपजीविका निर्माण करून त्यांचा विस्तार केला पाहिजे.</p> <p>“कोणालाही मागे न सोडणे” हे संक्रमणाला स्पष्टपणे सर्वसमावेशकतेच्या तत्वात रुजवते, जे पुनर्वापर उद्योगातील अनौपचारिक कामगारांना विस्थापनापासून थेट संरक्षण देते आणि हवामान व चक्रीय अर्थव्यवस्था धोरणांच्या लाभांमध्ये समाविष्ट होण्याच्या त्यांच्या हक्काची पुष्टी करते.</p>
<p>परिच्छेद ७२.</p> <p>सर्वांसाठी एक न्यायपूर्ण संक्रमण चौकट प्रदान करण्यासाठी आणि अधिक सन्मानजनक नोकऱ्यांच्या निर्मितीला प्रोत्साहन देण्यासाठीच्या सुसंगत धोरणांमध्ये, योग्यतेनुसार, खालील बाबींचा समावेश असावा: रोजगारावरील परिणामांचा अंदाज</p>	<p>पुनर्वापर कामगार, ज्यामध्ये अनौपचारिक अर्थव्यवस्थेतील कामगारांचाही समावेश आहे, यांचा समावेश करण्यात आला आहे कारण हा परिच्छेद संक्रमणकालीन धोरणांमुळे प्रभावित झालेल्या “सर्व” कामगारांना लागू होतो आणि त्यात नोकरी गमावणे, विस्थापन, सामाजिक संरक्षण</p>	<p>पुनर्वापर कामगारांसाठी हे अत्यंत महत्वाचे आहे, कारण यामुळे सरकारांना, त्यांना विस्थापित किंवा वगळले जाऊ शकणाऱ्या धोरणांची अंमलबजावणी करण्यापूर्वी, रोजगारावरील परिणामांचा अंदाज घेणे, सामाजिक संरक्षण आणि कौशल्य विकास प्रदान करणे, तसेच अर्थपूर्ण सामाजिक</p>

घेणे, नोकरी गमावल्यास आणि विस्थापन झाल्यास पुरेसे व शाश्वत सामाजिक संरक्षण, कौशल्य विकास आणि सामाजिक संवाद, ज्यामध्ये संघटित होण्याच्या आणि सामूहिक वाटाघाटी करण्याच्या अधिकाराचा प्रभावी वापर समाविष्ट आहे.	आणि सामाजिक संवाद यांचा स्पष्टपणे उल्लेख आहे, हे सर्व मुद्दे लँडफिल बंद करणे आणि कचरा व्यवस्थापन प्रणालीतील सुधारणांशी थेट संबंधित आहेत.	संवाद सुनिश्चित करणे आवश्यक ठरते.
--	--	-----------------------------------